

Izvirni znanstveni članek/Article (1.01)
Bogoslovni vestnik 78 (2018) 3,679—694
UDK: 27-22-23
Besedilo prejeto: 06/2018; sprejeto: 06/2018

Irena Avsenik Nabergoj

Od poetizacije poslanstva v Stari zavezi do polnosti misijona v Novi zavezi

Povzetek: Članek po metodološkem načelu celostne razlage besedil Svetega pisma razkriva notranjo povezanost med pojmi izvolitve, poslanstva in misijona v okviru razodetja odrešenjskega božjega načrta Stare in Nove zaveze v razponu od stvarjenja do »polnosti časov«. Temelji na spoznanju, da je bil Izrael med vsemi narodi izvoljen za posebno poslanstvo posredovanja razodetja o enem in svetem Bogu vsem narodom. V Novi zavezi je teološka podlaga poslanstva bistveno pridobila z razodetjem razmerja med tremi božjimi osebami, to je, da Oče pošilja Sina, Oče in Sin pa Svetega Duha, kakor najbolj izrecno razlaga Janezov evangelij. Z božjo avtoriteto Jezus po vstajenju svoje učence pošlje oznanjat evangelij vsem narodom in jih tako napravi za misijonarje z brezpogojnim božjim pooblastilom. Med vsemi apostoli je bil največji misijonar sv. Pavel. Ko je pri judovskih vrstnikih doživljal odločno nasprotovanje, je v svojih nastopih v različnih misijonskih mestih poudarjal, kako je del izvoljenega ljudstva nasprotoval prerokom v Stari zavezi. Na podlagi Stare zaveze je poudaril večjo odprtost poganov do sprejetja krščanske vere in zato toliko večjo upravičenost svoje misijonske vneme med narodi. Osredotočenost oznanjevanja na načelo božje milosti, ki se razkriva vsemu stvarstvu, Pavlu omogoči poetizacijo uvida v paradokso naravo božjega načrta odrešenja. Bog namreč celo upornost dela judovskega ljudstva obrne v dobro vseh tako, da manjšina pravičnih toliko bolj vneto oznanja evangelij večini poganov. Zgledi spreobrnjenja poganov v krščanstvo Pavlu dajejo podlago za njegovo upanje, da bo končno tudi večina Judov sprejela evangelij. Cilj prispevka je vračanje k primarnemu viru, na katerem temelji poslanstvo oznanjevanja božjega razodetja med vsemi narodi.

Ključne besede: božje razodetje, božja milost, Izrael in narodi, izvolitev, poklicanost, misijon, spreobrnjenje Judov po vzoru poganov

Abstract: **From Poetization of the Mission in the Old Testament to Completion of the Mission in the New Testament**

¹ Tematski sklop prinaša znanstvene rezultate dela v raziskovalnem programu Judovsko-krščanski viri in razsežnosti pravičnosti (P6-0262), ki ga izvaja Teološka fakulteta Univerze v Ljubljani in ga financira Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije.

Using the methodological principle of a holistic interpretation of biblical texts, the paper reveals the inner connection between the concepts of election and mission in the framework of the revelation of the redemptive plan of the Old and New Testaments, from the creation to the »completion of time«. The paper is based on the recognition that Israel was chosen or elected from among all nations for the special mission of mediating the revelation of the one and only God to all nations. In the New Testament, the theological basis of the mission was fundamentally gained through the revelation of the relationship among the three Divine subjects – that is, through the Father’s sending of the Son, as well as through the Father, the Son and the Holy Spirit serving as the most explicit explanation of John’s Gospel. By means of God’s authority, Jesus, after his resurrection, sends his disciples out to proclaim the gospel to all nations, thus making them missionaries with an unconditional divine mandate. Saint Paul was the greatest missionary among all the apostles. When he faced decisive opposition among his Jewish peers, he emphasized, in his missionary appearances in various places, how a part of the elected people opposed the prophets in the Old Testament. On the basis of the Old Testament, he emphasized the greater openness of the Gentiles before their adopting of the Christian faith and, therefore, the greater justification of their missionary fervour among the nations. The focus on proclaiming the principle of God’s grace, which is revealed to all creation, enables Paul to poetize insight into the paradoxical nature of God’s plan of salvation. God even turns the resistance of a part of the Jewish people into the good of everyone, so that a minority of the righteous became all the more fervent in proclaiming the gospel to the majority of the Gentiles. Examples of the conversion of Gentiles to Christianity provides Paul with the basis for his hope that most of the Jews will come to accept the Gospel. The purpose of this paper is to return to the primary sources on which the mission of proclaiming God’s revelation is based among all nations.

Key words: Divine revelation, Divine grace, Israel and nations, election, vocation, mission, conversion of the Jews according to the example of the Gentiles

1. Uvod

Apostolska dela in Pavlova pisma, predvsem Pismo Rimljanom, kažejo, da apostol Pavel upravičeno velja za največjega misijonarja vseh časov. Zanima nas, kako sam utemeljuje svoje misijonsko poslanstvo. Ko se je v pizidijski Antiohiji »zbralo skoraj vse mesto, da bi slišali Gospodovo besedo«, ki jo je oznanjal Pavel, so Judje ugovarjali Pavlovim besedam in preklinjali. Tedaj sta Pavel in Barnaba spregovorila: »Vam bi se morala najprej oznanjati božja beseda. Ker pa jo zavračate in se sami nimate za vredne večnega življenja, glejte, se obračava k poganom. Tako nam je namreč naročil Gospod: Postavil sem te za luč narodom, da boš v odrešenje do skrajnih mej sveta.« (Apd 13,46–47) Pavel tukaj navaja drugi del božjega naročila v drugem spevu o Gospodovem služabniku v Izaijevi knjigi: »Premalo je, da kot moj služabnik

vzpostaviš le Jakobove rodove in privedeš nazaj Izraelove rešence. Zato sem te postavil za luč narodom, da boš moje odrešenje do konca zemlje.» (Iz 49,6)

Pavel ni samo največji misijonar na terenu med narodi, ampak je tudi ključni razlagalec enotnega božjega načrta odrešenja v Stari in v Novi zavezi. Če v Stari zavezi številne izjave o poslanstvu znotraj in zunaj izvoljenega ljudstva Izraela v Stari zavezi zaradi literarno-poetičnega načina izražanja misijonarsko razmerje med Judi in pogani ostajajo nedoločene, Pavel na več mestih izrecno poudari, da božje razodetje že v Stari zavezi ni bilo omejeno samo na Jude, temveč je namenjeno vsem narodom »do skrajnih mej sveta«.

V tem članku se osredotočamo predvsem na tista besedila o misijonskem poslanstvu v Stari zavezi, ob katerih Nova zaveza izrecno utemeljuje nepretrganost večnega božjega načrta odrešenja za vsa ljudstva od stvarjenja do konca časov. Pavlova vloga namreč ni edinstvena. Tudi apostoli in učenci, ki jih je Jezus poklical osebno pred svojo dopolnitvijo poslanstva na zemlji, so po Jezusovem vstajenju in vnebohodu postopno odkrivali univerzalizem Stare zaveze, še posebno glede vloge Izraela med narodi. Koliko je odklonilno stališče številnih Judov do oznanila Jezusovega evangelija vplivalo na Jezusove apostole in učence, da so bili vse bolj pozorni na univerzalne razsežnosti poslanstva v Stari zavezi, je glede na samo naravo večnega božjega načrta postranskega pomena.

Besedo »misijon« sta leta 1544 začela uporabljati jezuitska patra Ignacij Lojolski in Jacob Loyner za opisovanje širjenja krščanske vere. Leta 1588 je Ignacij Lojolski zapisal, da z besedo misijon označuje »potovanja in podvige, ki se izvajajo od mesta do mesta zaradi božje besede« (Müller 1987, 30). V Novi zavezi se pojem poslanstva uporablja v besedilih, ki poročajo o tem, kako Bog v Stari zavezi pošilja angele in preroke, v Novi zavezi pa Bog Oče pošilja Sina in Svetega Duha. Na tej povsem teološki podlagi sloni poslanstvo apostolov. (Köstenberger 1998, 97–111; Ott in Strauss 2010, xiv) Biblična hermenevtika misijona nas prek izjemnega bogastva besedil, ki govorijo o poslanstvu angelov in prerokov v Stari zavezi, vodi do izhodiščnega dojetja misijona v Novi zavezi, ki na več mestih izpostavi odnose med tremi božjimi osebami (Sorč 2006).

2. V Stari zavezi Bog pošilja preroke s pooblastili za Izraela in za narode

Beseda »poslanstvo« ali »misijon« vso vsebino prejema od tistega, ki ima avtoriteto, da nekoga pošlje za izpolnitev pomembnega poslanstva. V Svetem pismu je Bog tisti, ki nekoga pošilja s svojimi pooblastili. Zato že sama leksikalna raven govora o poslanstvu oziroma misijonu notranje povezuje Staro in Novo zavezo. V Stari zavezi se več kakor osemstokrat najde beseda šālah, »poslati«, več kakor dvestokrat je subjekt pošiljanja Bog. Grški prevod Stare zaveze, Septuaginta, tri četrtine teh mest prevaja z besedo *apostellō*, ki se tudi v grškem besedilu Nove zaveze uporablja za izražanje vsebin poslanstva. (Kaiser 2000, 11–12)

Pregled besedil s tematiko poslanstva potrjuje oceno:

»Sveto pismo je od začetka do konca misijonarska knjiga, ker je zgodba o Bogu samem, ki posega v človekovo zgodovino, da bi spraval padlo in uporno človeštvo s seboj in bi znova vzpostavil svoje kraljestvo čez celotno stvarstvo. V tem smislu je Bog misijonarski Bog – Bog, ki pošilja svoje poslane, glasnike in končno svojega Sina kot predstavnike v tej odrešenjski zgodbi. To odrešenje končno hoče doseči, da se vključijo osebe vsakega ljudstva, naroda, plemena in jezika. To je božja pobuda in Bog je tisti, ki prejema vso slavo. Najprej pošilja v prvi vrsti angele in preroke, potem oblikuje neko ljudstvo, Izrael, da bi bilo poslano kot priča njegove pravičnosti in slave med narodi. Zgodba doseže vrh s poslanstvom njegovega Sina, da bi na križu dosegel odrešenje in poraz zla. Toda zgodba se potem nadaljuje s pošiljanjem novega božjega ljudstva v moči njegovega Duha, Cerkve, ki naj bi postala njegovo orodje in znamenje njegovega kraljestva. Zgodba se bo sklenila zmagoslavno s Kristusovim ponovnim prihodom, s končno ustanovitvijo njegovega kraljestva, s končnim porazom zla in z univerzalnim priznanjem, da je Kristus Gospod.« (Ott in Strauss 2010, 3)

Razlog vseh navedenih vidikov poslanstva je notranja enotnost svetopisemskega sporočila o božjem načrtu odrešenja. V Stari zavezi se beseda »poslati« največkrat uporablja za primere, ko Bog s svojo izrecno voljo nekatere osebe pokliče za posebne naloge. Ključnega pomena za razumevanje odnosa Boga do izvoljenega ljudstva Izraela in do narodov je 12. poglavje Prve Mojzesove knjige. Po univerzalističnem prikazu stvarjenja in širjenja greha in po upornosti v prvih enajstih poglavjih (biblična prazgodovina) se Bog obrne na eno osebo, na Abrahama, in ga pokliče iz Ura na Kaldejskem v Kanaan, ki je postal obljubljeni dežela Izraela: »Medtem ko 1 Mz 1–11 opisuje univerzalno zgodovino ravnanja Boga s človeštvom in z navori človeštva, ki vodijo v katastrofo, 1 Mz 12 začenja s posebnim božjim klicem moža, ki naj bi postal oče ljudstva posebnega božjega izbora, ki vodi v blagoslov.« (Ott in Strauss 2010, 7) Slovito besedilo resda ne uporablja termina »poslati«, a v vsebinskem pogledu je pomembno prav to. Božje naročilo poslanstva se začne (1 Mz 12,1–3):

»Pojdi iz svoje dežele, od svoje rodbine in iz hiše svojega očeta v deželo, ki ti jo pokažem. Iz tebe bom naredil velik narod, blagoslovil te bom, povečal bom tvoje ime, da bo v blagoslov.

Blagoslovil bom tiste, ki bodo tebe blagoslavljali,
tiste pa, ki bodo tebe preklinjali, bom preklel.

V tebi bodo blagoslovljeni
vsi rodovi na zemlji.«

Več besedil izpostavlja, da je poseben namen poklicanosti Abrahama v tem, da je blagoslov »ljudstev« oziroma »družin« (1 Mz 18,18; 22,18; 26,4; 28,14). Vidiki pomena poklicanosti Abrahama za identiteto ljudstva Izraela in za njegovo vlogo med narodi so v ospredju judovskih in krščanskih komentarjev in drugih študij od antike do danes. Tu omenjamo le članek iz judovske srenje. Paul Mandel (1994)

na koncu članka o judovski tradiciji razlaga pomen poklicanosti Abrahama in piše:

»Klic Abrahama postane klic Abrahamu. Lahko bi rekli, kot želijo razumeti Martin Buber in drugi komentatorji, da je tukaj to nosilni pomen Svetega pisma: Če je Noe en človek, ki je fizični vesoljni svet rešil izginotja, potem je Abrahamov misijon (*mission*), po stvarjenju množice narodov v Babilonu, ta, da postane tisti, po katerem bodo ti narodi blagoslovljeni in privedeni k večji edinosti.« (278)

Večkrat je rečeno, da je Bog Mojzesa poslal za preroka (2 Mz 2,10–15; 5 Mz 34,11; 1 Sam 12,8; Ps 105,26). V izhodiščnem poročilu o Mojzesovem klicu za preroka Bog Mojzesu naroča: »In zdaj pojdi, pošiljam te k faraonu, da odpelješ moje ljudstvo, Izraelove sinove, iz Egipta.« (2 Mz 3,10)² Na Mojzesovo omahovanje Bog svojo voljo, da Mojzesa pošlje k faraonu s pomembnim poslanstvom, še podkrepi z razodetjem svojega imena »Jaz sem, ki sem«:

»Tedaj je Bog rekel Mojzesu: Tako reci Izraelovim sinovom: ›Jaz sem, ki sem.‹ Potem je rekel: ›Tako reci Izraelovim sinovom: 'Jaz sem me je poslal k vam.'‹ Nadalje je Bog še rekel Mojzesu: ›Gospod, Bog vaših očetov, Bog Abrahamov, Bog Izakov in Bog Jakobov, me je poslal k vam.‹ To je moje ime na veke in po tem se me boste spominjali iz roda v rod.« (3,14–15)

V poročilu o Mojzesovih nastopih pred faraonom je še posebno pomembno dejstvo, da Bog Mojzesu ne sporoča slabe novice o uničenju Egipta, temveč željo, da Egipt v izrednih božjih znamenjih (nadlogah) »spozna, da je Jahve Gospod« (2 Mz 7,5.17; 8,22; 9,14.16; 14,4.18). Beseda »spoznati« v hebrejski duhovni kulturi pomeni veliko več kakor le kognitivno stran človekovega dožemanja: »Izraža željo, da bi Egipčani sami prišli do osebnega in izkustvenega spoznanja o tem, kdo je Jahve.« (Kaiser 2000, 21) Kakor je razvidno iz celotnega poteka pripovedi v poglavjih 3–15 Druge Mojzesove knjige, usoda faraonove vojske v valovih Rdečega morja torej ni v božjem načrtu, ampak je logična posledica faraonove upornosti.³

Dogodek Mojzesovega poklica za pomembno in zahtevno nalogo pomeni prototip za poznejše primere poklica prerokov za razne naloge. Vrh dogodka poklica preroka Izaija je Gospodovo vprašanje: »Koga naj pošljem? Kdo bo šel za nas?« Izaija odgovori: »Tukaj sem, pošlji mene!« Na koncu Drugega Izaija (Iz 55,10–11) pa Gospod anonimnemu preroku, ki se v strokovni eksegezi imenuje Drugi Izaija, sporoča:

»Kakor pride dež in sneg izpod neba
in se ne vrača tja, dokler zemlje ne napoji,
oplodi in stori, da zabrsti,
da dá seme sejalcu in kruh uživalcu,

² Glede povezave Mojzesove poklicanosti v deželi Midjan v: Coats 1973.

³ O kompleksnosti vprašanja Mojzesovega poklica in njegove vloge v celotnem obsegu poročil o njem v Svetem pismu in izročilu v: Rapoport 1979; Nigosian 1993.

tako je z mojo besedo, ki prihaja iz mojih ust:
 ne vrne se k meni brez uspeha,
 dokler ne stori, kar sem hotel,
 in ne uspe v tem, za kar sem jo poslal.«

Naloga poslanstva v razmerju do narodov izstopa dalje v poročilu o klicu preroka Jeremija. Bog zagotavlja: »Kamorkoli te pošljem, boš šel, in karkoli ti ukažem, boš govoril.« Pošilja pa ga »nad narode in kraljestva«.

»Glej, svoje besede polagam v tvoja usta.
 Glej, postavljam te danes nad narode in kraljestva,
 da ruješ in podiraš,
 da uničuješ in rušiš,
 da zidaš in sadiš.« (Jer 1,7–10)

Poslanstvo prerokov pa velikokrat naleti na upornost njihovega lastnega ljudstva. To postaja vse bolj ključen problem v odnosu med Bogom in Izraelom. Prerok Izaija v svojem videnju o svoji lastni poklicanosti za preroka dobi paradokсно božje naročilo, naj ohromi čute »temu ljudstvu«, »da ne bo videlo s svojimi očmi, ne slišalo s svojimi ušesi, da njegovo srce ne bo razumelo, da se ne bo spreobrnilo in ne bo ozdravelo« (Iz 6,9–10).

Neposlušnost Izraela je dalje zelo dramatično izražena v dolgem Ezekielovem opisu videnja o njegovi poklicanosti za preroka, ki preseneča z napovedjo neposlušnosti »Izraelove hiše« v nasprotju z večjo odprtostjo »številnih ljudstev nerazumljivega govora in težkega jezika« (Ezk 3,4–7):

»Sin človekov, pojdi, napoti se k Izraelovi hiši in jim govori z mojimi besedami! Saj nisi poslan k ljudstvu nerazumljivega govora in težkega jezika, temveč k Izraelovi hiši. Tudi ne k številnim ljudstvom nerazumljivega govora in težkega jezika, ki njihovih besed ne razumeš: zares, če bi te poslal k njim, bi te poslušali. Izraelova hiša pa te ne bo hotela poslušati; saj tudi mene nočejo poslušati. Vsa Izraelova hiša je namreč predrznega čela in trmastega srca.«

Brezpogojna zavezanost preroka, da govori samo to, kar mu naroča Bog, je odločilno merilo v prepoznavanju, kdo je pravi in kdo krivi prerok. Walter C. Kaiser izrecno opozarja na to merilo: »Dejansko je bilo tisto, kar je razlikovalo pravega preroka od krivega, najbrž bolj kakor karkoli drugega dejstvo, da Bog ni poslal krivih prerokov.« (2010, 12) Pravi preroki so se večkrat zelo dramatično spopadali z lažnimi preroki. Preroku Jeremiju Bog pravi: »Laž prerokujejo preroki v mojem imenu. Nisem jih poslal, nisem jim ukazal, niti jim govoril. Lažno videnje, prazno vedeževanje in sleparstvo svojega srca vam ponujajo kot prerokovanje.« (Jer 14,14) Temu ustrezna je tudi božja sodba: »Preroki, ki prerokujejo v mojem imenu, ne da bi jih poslal, in ki obljublajo, da meča in lakote ne bo v to deželo: z mečem in lakoto bodo ti preroki pokončani.« (14,15) Jeremija prejme podobno božje opozorilo še na drugih mestih. V Jer 23,21 pravi: »Nisem poslal teh prerokov, pa vendar tekajo; nisem jim govoril, pa vendar prerokujejo!«

Za razumevanje ključnega pomena božjega poslanstva (*missio Dei*) je še posebno pomenljivo in dokaj nazorno Jeremijevo poročilo o spopadu med njim in domnevnim prerokom Hananjajem, ki je imel podporo v javnosti (Jer 27–28). Ker se Hananja v nastopu pred občinstvom vede predrzno, Jeremija končno dobi navdih, da mu napove smrtno kazen: »Poslušaj, Hananja! Gospod te ni poslal. Ti zavajaš to ljudstvo, da zaupa v laž. Zato tako govori Gospod: Glej, pognal te bom s površja zemlje. Umrli boš še letos (ker si oznanjal upor proti Gospodu).« (28,15–16) Naslednji stavek se glasi: »Še tisto leto, v sedmem mesecu, je prerok Hananja umrl.« (28,17)

Stara zaveza poroča o poklicanosti prerokov različnih zgodovinskih obdobjih: »Gospod je svaril Izraela in Juda po vseh svojih prerokih in po vseh vidcih.« (2 Kr 17,13) »Od dne, ko so vaši očetje odšli iz egiptovske dežele, do tega dne sem nenehno dan na dan pošiljal k vam vse svoje služabnike preroke.« (Jer 7,25) »Gospod je nenehno pošiljal k vam vse svoje služabnike preroke, pa niste poslušali ne nastavljali ušesa, da bi slišali.« (25,4) »Če me ne boste poslušali, ne izpolnjevali moje postave, ki sem vam jo predložil, in ne pazili na besede mojih služabnikov prerokov, ki jih pošiljam, nenehno pošiljam k vam, pa jih ne poslušate, naredim tej hiši kakor Šilu in to mesto dam v preklinjanje vsem narodom na zemlji.« (26,4–6) Grožnja izgnanstva velja, »ker niso poslušali mojih besed, govori Gospod, ko sem pošiljal, nenehno pošiljal k njim svoje služabnike preroke, pa jih niso poslušali, govori Gospod« (Jer 29,19).

Po drugi strani pa nekateri preroki posebej bičajo krivdo tujih narodov. Prerok Izaija ima v poglavjih 13–23 »izreke proti tujim narodom«: proti Babiloncem, Asircem, Filistejcem, Moabcem, Damasku v Siriji, proti Kušu, Egiptu, Ašdodu, Edomu, Arabcem. Abdija sporoča samo grožnjo kazni za razne grehe sosedov Edomcev. V teh govorih Bog jasno sporoča, da je absolutni gospodar tako nad Izraelom kakor nad vsemi drugimi narodi. Zaradi upornosti Izraela pa se je zgodilo, da je Bog poslal Izraela v izgnanstvo: leta 721 pred Kristusom prebivalce Severnega kraljestva v Asirijo, leta 586 prebivalce Judeje v Babilon. (Kaiser 2010, 13)

3. Poetizacija misijona v Knjigi psalmov

V Knjigi psalmov je več kakor 175 mest, ki v poetičnem jeziku izražajo sporočilo, da je Bog gospod nad narodi in da bodo vsi narodi tudi slavili Boga. Zato je utemeljeno stališče, da »je hvalnica misijonska pridiga *par excellence*« (Martin-Achar 1962, 58). V tem pogledu še posebno izstopajo Psalmi 2, 22, 33, 47, 57, 66, 67, 86, 96, 98, 105, 117, 126 in 145.

V mesijanskem Psalmu 2 se pesnik s svarilom obrača na narode v vrsticah 9–12 in jih poziva, naj služijo Gospodu v strahu in trepetu. V Psalmu 22 psalmist v sklepnem delu izraža prepričanost v svojo rešitev in namero, da bo to veselo sporočilo oznanil vsem narodom, ki se bodo vrnili h Gospodu: »Spomnili se bodo in se vrnili h Gospodu vsi konci zemlje; pred njim bodo padle na kolena vse družine narodov. Kajti Gospodu gre kraljestvo, on vlada nad vsemi narodi.« (22,28–29)

V Knjigi psalmov prevladujeta misel in poziv, da vsi narodi slavijo Gospoda: »Vsa ljudstva, ploskajte z rokami, vzklikajte Bogu z glasnim vriskanjem.« (47,2) Poetizacija misijona je najizrazitejša v Psalmu 67, ki je v celoti spodbuda, naj vsi narodi slavijo Gospoda:

»Bog naj nam izkaže milost in nas blagoslovi,
 naj razjasni svoje obličje med nami,
 da spoznajo tvojo pot vsi na zemlji,
 vsi narodi tvoje odrešenje.
 O Bog, slavijo naj te ljudstva,
 slavijo naj te vsa ljudstva.
 Veselijo in radujejo naj se narodi,
 ker sodiš ljudstva pravično
 in vodiš narode na zemlji.
 O Bog, slavijo naj te ljudstva,
 slavijo naj te vsa ljudstva.
 Zemlja je obrodila svoje sadove,
 Bog, naš Bog nas je blagoslovil.
 Bog nas blagoslavlja,
 naj ga častijo vsi konci zemlje.«⁴

V ozadju je temeljni razlog izvolitve Izraela. Bog ga ni izvolil zaradi njegovih posebnih zaslug, temveč svobodno, zato, da njegovo slavo ponese med vsa ljudstva. Poziv, naj vsa ljudstva slavijo Boga odrešitelja, ni neka svobodna izbira. Walter C. Kaiser komentira: »Vsa ustvarjena bitja na planetu zemlje, ne glede na religiozne ali nereligiozne reference, morajo častiti in slaviti Boga. On je tisti, ki jih je ustvaril, in on je tisti, s katerim se bodo nekega dne vsi soočili.« (2010, 32) Vsi narodi so poklicani, da se veselijo, ker jih Gospod sodi pravično in jih vodi na zemlji (Ps 67,5). Temeljna značilnost hebrejskega pojma božje pravičnosti pomeni, da »pravična božja sodba« ni sodna oblast, namenjena obsodbi Izraela ali narodov, temveč kraljevska oblast, ki ima za cilj odrešenje v spravi (Krašovec 1998). Suvereni in univerzalni božji načrt odrešenja človeštva narekuje: »Bistvo božje pravičnosti je, da so razlogi za odpuščanje in spravo končno brezpogojni.« (2017, 117)

Odrešenjski pomen vesoljnega božjega kraljestva je dobil veličasten poetični izraz v mesijanskem Psalmu 72. Bog daje izraelskemu kralju »svojo pravičnost« in mir (1–7): »Vladal bo od morja do morja, od veletoka do koncev zemlje.« (8) »Vsi kralji se mu bodo klanjali, vsi narodi mu bodo služili.« (11) »V njem bodo blagoslovljeni vsi rodovi, vsi narodi ga bodo blagorovali.« (17) Temeljna vsebina tega mesijanskega videnja se zelo očitno ujema z obljubo Abrahamu v 1 Mz 12,3 in v prvem in drugem spevu o Gospodovem služabniku v Izaijevi knjigi (42,1–9; 49,1–7). Božjemu služabniku bo Bog dal »svojega duha, da bo narodom delil pravico« (Iz 42,1). Bog ga je dal »v zavezo ljudstvu in v luč narodom« (42,6). V drugem spevu Bog zagotavlja, da poslanstvo božjega služabnika ne bo omejeno na »Jakobove

⁴ Poziv k slavospevu vseh narodov spominja na Aronov blagoslov v 4 Mz 6,24–26.

rodove« oziroma »Izraelove rešence« in pravi: »Zato te postavljam za luč narodom, da boš moje odrešenje do konca zemlje.« (49,6)

Zelo ekspresivna poetizacija misijonske zavesti v Stari zavezi je Psalm 96, ki slavi Boga kot kralja in sodnika. Večji del tega psalma je vključen v daljšo hvalnico v Prvi kroniški knjigi 16,8–36, predvsem vrstice 23–33. Psalmist vzklika: »Oznanjujete (*baššārû*) dan za dnem njegovo odrešenje. Pripovedujte (*sappārû*) med narodi o njegovi slavi, med vsemi ljudstvi o njegovih čudovitih delih.« (Ps 96,23; 1 Krn 16,23–24) »Govorite med narodi: Gospod kraljuje /... /, ljudstva bo sodil po pravici.« (Ps 96,10; 1 Krn 16) Gospod prihaja: »Sodil bo svet s pravičnostjo, ljudstva po svoji zvestobi.« (Ps 96,13) Psalmist verno ljudstvo poziva k vesoljnemu hvalospevu Boga, ki prinaša odrešenje vsemu svetu. Poziv »oznanjujete« (*baššārû*) in »pripovedujte« (*sappārû*) je izrecno misijonski. Psalmist pa navaja tudi teološki razlog poziva, naj Boga slavijo vsi narodi: »Zakaj vsi bogovi ljudstev so prazni maliki, gospod pa je naredil nebesa.« (Ps 96,5; 1 Krn 16,26) Ta izjava pomeni, da psalmist izpodbija upravičenost politeizma, ki je značilen za domala ves antični svet. Sklepna vrstica 13 resda spominja na eshatološko prihodnost, teološka podlaga nasprotja med edinim Bogom stvarnikom in »praznimi maliki« pa pomeni, da se božje kraljevanje nad Izraelom in nad narodi uresničuje v vseh časih.

Pomenljiva okoliščina misijonske zavesti je izražena v Psalmu 57, ki je sestavljen iz prošnje (2–7) in iz zahvale za rešitev. V prvem delu psalmist, podobno kakor pesnik Psalma 22, opisuje svojo ogroženost pred preganjalci, v drugem delu pa slavi Boga v veri v rešitev, ki jo želi oznanjati vsem narodom, in takole sklene (10–12):

»Hvalil te bom, o Gospod, med ljudstvi,
opeval te bom med narodi,
kajti do nebes sega tvoja dobrota,
do oblakov tvoja zvestoba.
O Bog, dvigni se nad nebesa,
nad vso zemljo naj zasije tvoja slava.«

V Psalmu 126 pesnik podoživlja božji odrešitveni poseg, ki je omogočil rešitev izgnancev v obljubljeni deželo, in pravi, kako so tedaj »govorili med narodi«, da je Bog velike reči storil zanje (2). Najkrajši psalm – Psalm 117 – je v celoti poziv k hvalospevu v razmerju do vseh narodov:

»Hvalite Gospoda, vsi narodi,
slavite ga, vsa ljudstva.
Kajti silna je nad nami njegova dobrota,
Gospodova zvestoba traja na veke.
Amen.«

Zgledi poziva, obljube in napovedi, da bodo vsi narodi slavili božjo slavo, ker je Bog (Jahve) edini vreden slave, omogočajo premislek, v kakšnem smislu lahko ta besedila razumemo kot pozive na pot misijona v konkretnem času in prostoru. George Peters v svoji študiji *Biblical Theology of Missions* (1972) piše, da Izrael nikjer v Stari zavezi ni bil »poslan« k narodom (21). Ta posplošena trditev se ne ujema s pesniškim navdihom psalmistov, ki svoje ljudstvo pozivajo, naj božjo slavo razgla-

šajo vsem narodom. V Psalmu 9,12 na primer poziva psalmist: »Igrajte Gospodu, ki ima prestol na Sionu, oznanjajte med ljudstvi njegova dela.« V Psalmu 96,2–3 pesnik pravi: »Pojte Gospodu, njegovo ime slavite, oznanjujte dan za dnev njegovo odrešenje. Pripovedujte med narodi o njegovi slavi, med vsemi ljudstvi o njegovih čudovitih delih.« V Psalmu 105,1 psalmist govori: »Zahvaljujte se Gospodu, njegovo ime kličite, oznanjajte med ljudstvi njegova dela.« Ponekod pa psalmist sporoča svojo namero, da bo slavil Gospoda med narodi. V Psalmu 18,50 beremo: »Zato te bom, o Gospod, slavil med narodi, pel bom tvojemu imenu.« V Psalmu 57,10 psalmist izjavlja: »Hvalil te bom, o Gospod, med ljudstvi, opeval te bom med narodi, kajti do nebes sega tvoja dobrota, do oblakov tvoja zvestoba.«

Namen vere v edinstvenost enega Boga, njegove dobrote in zvestobe po sami naravi kliče po oznanilu tega spoznanja vsem narodom. Kralj Salomon v svoji molitvi ob posvetitvi templja to samoumevno spoznanje takole izrazi (1 Kr 8,31–43):

»Tudi tujca, ki ni iz tvojega ljudstva Izraela, temveč bo prišel iz daljne dežele zaradi tvojega imena – slišali bodo namreč o tvojem velikem imenu, o tvoji močni roki in iztegnjenem laktu –, če pride molit v to hišo, poslušaj v nebesih, na kraju, kjer prebivaš, in izpolni, za kar te bo tujec goreče prosil, da bodo vsi narodi na zemlji spoznali tvoje ime, se te bali kakor tvoje ljudstvo Izrael in se prepričali, da je tvoje ime priklicano na to hišo, ki sem jo sezidal.«

Najbolj jasen zgled, ki razkriva notranjo zvezo o spoznanju edinstvenosti Boga stvarnika in gospodarja vesoljne zgodovine, pa je Jonova knjiga. To delo, parodija na dokaj razširjeni judovski partikularizem, je božji poziv Jonu, naj gre v pogansko mesto Ninive oznanjat pokoro, da se Ninivljani ne bi pogubili. Jona se upira, Bog pa brezpo- gojno vztraja v svoji odločitvi, da Jona mora izpolniti božje naročilo, ki izhaja iz nara- ve božje dobrote, zvestobe in usmiljenja do vsakega človeka in torej do vseh narodov.

4. Pavel svoje poslanstvo utemeljuje z razodetjem božjega načrta v Stari zavezi

Ko se je čas dopolnil, se je Jezus javno predstavil v shodnici v Nazaretu. Takrat so mu dali prebrati zvitek preroka Izaija. Ob listanju se je ustavil ob samopredstavitvi preroka v Iz 61,1–2: »Duh Gospodov je nad menoj ... « (Lk 4,16–20; Mt 13,53–58; Mr 6,1–6)⁵ Ko se je s to samopredstavitvijo starozaveznega preroka identificiral Jezus sam, je naletel na odpor, ki je dosegel vrh, ko je svoje poslanstvo ponazoril z zgledi iz neuspelega misijona med Izraelci: »Po resnici vam povem: Veliko vdov je bilo v Izraelu v Elijevih dneh, ko se je nebo zaprlo za tri leta in šest mesecev in je nastala huda lakota v vsej deželi, toda Elija ni bil poslan k nobeni izmed njih, razen k vdovi v Sarepto na Sidonskem. Tudi veliko gobavih je bilo v Izraelu v času preroka Elizeja, pa ni bil izmed njih očiščen nobeden, razen Sirca Naamana.« (Lk 4,25–27)

⁵ Pomen tega dogodka izčrpnje razlagajo vsi strokovni komentarji in številne druge študije: Harrington 1972.

Znamenito je nasprotje med partikularistično naravo poročila v Matejevem evangeliju v kontekstu poslanstva, ki ga je Jezus zaupal dvanajsterim apostolom (10,5–6), in univerzalistično izjavo na koncu evangelija (28,16–20). Po različici 10,5–6 Jezus apostolom naroča: »Ne odpravljajte se na pot k poganom in ne vstopajte v samarijska mesta! Pojdite raje k izgubljenim ovcam Izraelove hiše.« V sklepnem poročilu o Jezusovem naročilu apostolom na gori v Galileji po vstajenju (28,16–20) pa Matej poroča o Jezusovih pooblastilih apostolom: »Dana mi je vsa oblast v nebesih in na zemlji. Pojdite torej in naredite vse narode za moje učence: krščujte jih v imenu Očeta in Sina in Svetega Duha in učite jih izpolnjevati vse, karkoli sem Vam povedal! In glejte: jaz sem z vami vse dni do konca sveta.« (van Aarde 2007) Luka podobno poroča v Apostolskih delih, kako je Jezus apostolom, ki so bili zbrani ob njem tik pred vnebohodom na Oljski gori, dejal: »Prejeli boste moč Svetega Duha, ki bo prišel nad vas, in boste moje priče v Jeruzalemu in po vsej Judeji in Samariji ter do skrajnih mej sveta.« (Apd 1,8) V teh dveh testamentih lahko vidimo temeljni dokument Nove zaveze, ki Jezusovim apostolom in njegovim učencem nalaga nalogo misijona po vsem svetu.

Pavel, ki ga takrat še ni bilo med apostoli in učenci, pa je bil še bolj kakor drugi apostoli poklican za misionarja, ki bo veselo sporočilo evangelija oznanjal med narodi.⁶ Iz številnih mest Apostolskih del in Pavlovih pisem je razvidno, da je v središču Pavlovega oznanjevanja paradoks božje modrosti, ki se razodeva po »besedi o križu« (Matjaž 2015). Ko se je Pavel zagovarjal pred rimskim upraviteljem Feliksom, je izrecno izpostavil, da je bila celotna Stara zaveza njegova teološka in moralna avtoriteta: »Verujem v vse, kar je zapisano v postavi in prerokih.« (Apd 24,14) Ker je oznanjevanje prerokov med ljudstvom Izraela večkrat naletelo na odpor, je v Apostolskih delih na več mestih izpričana zavest o potrebnosti misijona med narodi: v poročilu o krstu etiopskega evnuha (8,26–40), ob Petrovem stiku z rimskim stotnikom Kornelijem (10,1–11.18), ob sklepu Pavlovega govora v pizidijski Antiohiji (13,44–47), v Jakobovem govoru v zboru v Jeruzalemu (15,13–21), v Pavlovem sklepnem govoru v Rimu (28,23–28), ki ga konča izjava: »Zatorej vedite, da je bilo to božje odrešenje poslano poganom; ti ga bodo poslušali.«⁷

Pavlovo navezovanje na odlomke iz Stare zaveze je pri razumevanju teoloških podlag za utemeljevanje njegovega misijonskega poslanstva ključnega pomena. V svojem nagovoru v pizidijski Antiohiji Pavel utemeljuje svoj obrat k poganom s sklicevanjem na izjavo Boga, ki daje pooblastila božjemu služabniku: »Postavljam te za luč narodom, da boš moje odrešenje do konca zemlje.« (Iz 49,6; Apd 13,47) Podobno se Jakob v svojem nagovoru v zboru v Jeruzalemu sklicuje na preroka Amosa (9,11–12), ki utemeljuje svoj obrat k poganom: »Zato jaz mislim, da ne smemo delati težav tistim poganom, ki se spreobrnejo k Bogu.« (Apd 15,19) V svojem sklepnem govoru pred rimskim upraviteljem Feliksom se Pavel sklicuje na izjavo o zakrknjenosti Izraela (Iz 6,9–10) in predvideva, da bodo pogani bolj odprti kakor Judje: »Zatorej vedite, da je bilo to božje odrešenje poslano poganom: ti ga bodo poslušali.« (Apd 28,28)⁸

⁶ Edinstvenost Pavlove usmeritve v misijon med »pogani« primerjalno obravnava Bowers 1980.

⁷ Za natančnejšo razlago teh odlomkov: Tyson 1987.

⁸ Glede razmerja med Judi in »pogani« v okviru Pavlovega nastopa v pizidijski Antiohiji v poglobljeni

V Pismu Rimljanom Pavel teološko utemeljevanje potrebnosti misijona med pagani na temelju Stare zaveze privede do vrhunca. Na začetku pisma izjavi, da je bil »poklican za apostola, odbran za božji evangelij, ki ga je Bog napovedal po svojih prerokih v svetih Pismih« (1,1–2), in nadaljuje, da smo po Jezusu Kristusu »prejeli milost in apostolstvo, da bi zaradi njegovega imena pripeljali vse narode k poslušnosti vere« (1,5). V skladu z božjo odločitvijo odrešenja po milosti »Izrael ni dobil tega, kar je iskal, ampak so to dobili izvoljenci. Vsi drugi pa so se zakrknili.« (11,7) Tu lahko vidimo resnični obrat v pojmovanju skrivnosti poklicanosti za misijsko poslanstvo, ki izhaja iz temeljnega teološkega razloga, da je božje odrešenje treba posredovati vsemu svetu.

V Rim 11,11–15 Pavel razlaga svoje stališče glede vloge Judov v božjem odrešenju, ki velja vsem narodom:

»Sprašujem torej: So se mar spotaknili zato, da bi padli? Nikakor ne! Vendar je zaradi njihovega padca odrešenje prešlo k poganom, da bi vzbudilo njihovo ljubosumnost. Če pa je njihov padec postal bogastvo za svet in njihovo pomanjšanje bogastvo za pogane, kaj bo šele prinesla njihova polnost! Vam, poganom, pa pravim: Kolikor sem apostol za pogane, častno izpolnjujem svojo službo, da vzbudim tekmovalnost svojih rojakov in rešim vsaj nekatere izmed njih. Kajti če je njihova izguba sprava za svet, kaj bo šele njihovo ponovno sprejetje? Mar ne življenje iz mrtvih?«

Če večjega dela Izraela ne prepriča božanskost božjega nauka, mu lahko pomagajo božja zvestoba večnemu načrtu klicanja ljudi k sebi, vztrajnost »ostanka« v Izraelu in »ljubosumnost« slabotnih v Izraelu, ki ga prebudi odprto sprejemanje evangelija med pagani. Ko bo večina Judov priča veličini božje milosti med pagani, se bodo končno tudi ti odprli skrivnostnemu božjemu načrtu odrešenja sveta.

Vrh teološke utemeljitve misijona med pagani je dosežen v Rim 11,25–32. Pavel pravi: »Nočem namreč, bratje, da ne bi poznali te skrivnosti (*mysterion*), da se ne bi imeli za razumne: del Izraela se je zakrknil, dokler ne pristopi k veri polnost (*plērōma*) poganov. In tako bo rešen ves Izrael, kakor je pisano.« (11,25–26)⁹ Pavel tukaj navede dve referenci iz Izaijeve knjige: v vrsticah 26–27a priredi izjavo iz Iz 59,20–21, v vrstici 27b pa izjavo iz Iz 27,9. Pavel besedo »skrivnost« uporabi še na nekaj drugih mestih (1 Kor 2,7; 4,1; 13,2; 15,51, Kol 1,26) v njenem specifično poglobljenem in pogosto paradoksnem pomenu. Pavel govori o »skrivnosti«, ki jo je mogoče dojeti le po posebnem božjem razodetju, tukaj skrivnostnega Jezusovega poslanstva od učlovečenja prek smrti in vstajenja do »polnosti« časov. Joseph A. Fitzmyer komentira: »V tem odstavku pridemo do logičnega sklepa o Pavlovi obravnavi problema Izraela. Zdaj daje svoj poglavitni razlog, zaradi katerega je vse, kar je bilo pred tem, le priprava. Izražen je s pojmom božje skrivnosti, ki je zdaj razodeta.« (1993, 618) Brendan Byrne poudari, da Pavlovo

študiji: Mowery 2006.

⁹ Tu je vredno omeniti delo Rogerja D. Ausa (1979), ki se osredotoča na ta stavek in bolj natančno razlaga starozavezno ozadje formulacije »polnost poganov«.

sklicevanje na »skrivnost« ne pomeni nujno, da Pavel govori o usodi Izraela iz osebnega navdiha: »Argument izhaja iz Svetega pisma in prepričanja glede božje zvestobe.« (1996, 349)

V Rim 11,25 Pavel pravi: »Del Izraela se je zakrknil, dokler ne pristopi k veri polnost poganov.« Pavel svoje prepričanje, da Izrael oziroma Judje s svojo nepokorščino niso zapravili svojega poslanstva med narodi, utemeljuje: »Glede na evangelij so sovražniki, in to v vaš prid, glede na izvolitev pa so ljubljene, zaradi očetov; kajti Bog se ne kesa svojih milostnih darov in ne svojega klica.« (11,28–29) Bistvo sporočila je, da se božji načrt odrešenja ne ustavi pred nobeno oviro. Če ne more prodreti s pozitivnimi napori idealistov prerokov in drugih ljudi, pride po negativni poti prek padca: »Kakor ste bili namreč vi nekoč Bogu neposlušni, zdaj pa ste zaradi njihove neposlušnosti dosegli usmiljenje, tako so zdaj tudi ti zaradi usmiljenja, ki ste ga bili deležni, postali neposlušni, da bi tudi oni prišli do usmiljenja. Bog je namreč vse vkljenil v neposlušnost, da bi vsem izkazal usmiljenje.« (11,30–32) Heinrich Schlier ta paradoks stilizira kot osrednjo misel: »Poganom v obdobju njihove oddaljenosti od Boga (*Gottesferne*) ustrezajo Judje v obdobju njihove oddaljenosti od Kristusa (*Christusferne*).« (1979, 343) Frank J. Matera ta paradoks formulira v smislu, da nepokorščina Judov »na paradoksen način igra pozitivno vlogo v odrešenju poganov, tako kot odrešenje poganov igra pozitivno vlogo v rešitvi Izraela« (2010, 278).

Po tej paradoksnosti poti razkrivanja univerzalnega božjega načrta odrešenja je razumljiv sklep razlage tega paradoksa: »O globočina božjega bogastva in modrosti in spoznanja! Kako nedoumljivi so njegovi sklepi in neizsledljiva njegova pota!« (Rim 11,33) Tudi to vzhičenje Pavel izraža pod vplivom poetizacije vprašanj, ki merijo na zavest nedoumljivosti skrivnosti božjega načrta in jih v podobni obliki najdemo na nekaj mestih Stare zaveze (Job 15,8; 41,3; Iz 40,13; Jer 23,18):

»Kdo je namreč spoznal Gospodovo misel?
Ali kdo mu je bil za svetovalca?
Ali kdo mu je prej kaj dal,
da bi mu morali dati povračilo?«

Celotni argument vse do paradoksa božje poti milosti iz brezna zakrknjenosti do svobode iz luči vere Pavel končuje s sklepom, ki izrazi skladno celoto razodetja o enem samem Bogu milosti. Vključuje tudi sklep, da samo njemu pripada vsa slava: »Kajti iz njega, po njem in zanj je vse: njemu slava na veke! Amen.« (Rim 11,36)

V 15. poglavju Pavel svojo razlago Stare zaveze v prid misijonu med pogani še dopolni. V Rim 15,16 izrazi željo, »da bi bil služabnik Kristusa Jezusa med pogani in bi opravljal duhovniško službo za božji evangelij, da bi tako pogani postali Bogu prijetna daritev, posvečena v Svetem Duhu«. V zvezi s svojo namero, da po večkratnih ovirah obiše Španijo, omeni namero kristjanov v Makedoniji in Ahaji, da napravijo nabirko za uboge v Jeruzalemu: »To sta sklenili, in njihovi dolžniki sta. Kajti če so pogani postali deležni njihovih duhovnih dobrin, so jim dolžni pomagati tudi v njihovih telesnih potrebah.« (Apd 15,27)¹⁰

¹⁰ Iz Prve knjige kraljev (10,22), Izaijeve knjige (60,9; 66,189k), Jonove knjige (1,3) in iz Psalma 72,8–11 lahko razberemo, da so vsaj Judje v antiki Taršiš poznali kot »konec sveta« nekje v Španiji. Poročilo o

Posebno zgoščeno je Pavlovo povezovanje pomena Kristusove solidarnosti z Izraelom in z narodi v Rim 15,8–12. Ko pravi, da »narodi slavijo Boga zaradi usmiljenja«, se sklicuje na izjavo psalmista v Psalmu 18,50: »Zato te bom, o Gospod, slavil med narodi, pel bom tvojemu imenu.« Njegov poziv: »Veselite se, narodi, z njegovim ljudstvom!« (15,10) se navezuje na poziv v 5 Mz 32,43: »Slavite, narodi, njegovo ljudstvo ... « Njegov poziv »Hvalite Gospod, vsi narodi, in slavijo naj ga vsa ljudstva!« (15,11) se opira na poziv v Psalmu 117,1: »Hvalite Gospoda, vsi narodi, slavite ga, vsa ljudstva.« Pavlova napoved »Tisti dan bo Jesejeva korenina stala kot znamenje ljudstvom, njo bodo iskali narodi in njeno bivališče bo slavno« (15,12) je grški prevod obljube v Iz 11,10.

Pavel je v obdobju od doživetja dogodka posebnega božjega klica na poti v Damask (Apd 9,1–19; 26,12–18) do konca življenja vse bolj jasno dojemal razsežnosti uresničevanja skrivnosti božjega načrta odrešenja od poklicanosti Abrahama sredi mezopotamskega poganskega imperija do paradoksnega razodetja »božje pravičnosti« v osebi Jezusa Kristusa sredi še večjega rimskega poganskega cesarstva. Jezus je s polnostjo razodetja božje milosti razodel tudi polnost misijona, a za razumevanje in uresničevanje te polnosti je zlomil načrt vélikih duhovnikov, ko je iz njihovega najbolj gorečega privrženca Savla v dogodku klica na pohodu v Damask naredil največjega apostola narodov z imenom Pavel, da se je ta lahko predstavil za »najmanjšega izmed vseh svetih«. Pavel se na to »skrivnost« sklicuje v Pismu Efežanom in v Ef 3,4–11 povzema svoje razumevanje božjega načrta odrešenja:

»Če tisto berete, lahko doumete, kako razumem Kristusovo skrivnost. Ljudem prejšnjih rodov ni bila razkrita, kakor je zdaj v Duhu razodeta njegovim svetim apostolom in prerokom, da so namreč pogani sodediči, soudje in soudeleženci obljube v Kristusu Jezusu, in to po evangeliju, katerega služabnik sem postal po daru božje milosti, ki mi je bila dana po delovanju njegove moči. Meni, najmanjšemu izmed vseh svetih, je bila dana milost, da oznanjam poganom neizsledljivo Kristusovo bogastvo, da vse razsvetlim glede skrivnostnega načrta, ki je bil od vekov skrit v Bogu, stvarniku vsega. Tako naj bi se zdaj po Cerkvi oznanila vladarstvom in oblastem v nebesih mnogovrstna božja modrost, in to po večnem načrtu, ki ga je Bog izpeljal v Kristusu Jezusu, našem Gospodu. V njem imamo srčnost in dostop v popolnem zaupanju po veri vanj.«¹¹

5. Sklep: dopolnitev Stare zaveze v Novi zavezi

Vse ravni študija razmerja med Staro in Novo zavezo kažejo, da je Nova zaveza v celoti gradila na Stari zavezi in jo v nekaterih pomembnih vidikih bistveno dopol-

modrih iz daljnih dežel, ki so sledili zvezi v Jeruzalem, od tam pa v Betlehem, da bi počastili novorojenega Odrešenika, kakor poroča Matejev evangelij v 2,1–12, se po svoje priključuje na misijonarske posledice prihoda vesoljnega Odrešenika na svet.

¹¹ Več o razmerju med Judi in »pogani« v Pismu Efežanom: Dahl 1986.

nila. Včasih se je zdelo dovolj, da so poetično izražene misli, spodbude in napovedi dobile bolj eksplicitno razlago. Iz besedil, ki poudarjajo, da božje razodetje in odrešenje veljata vsem narodom, logično sledi sklep o smiselnosti, upravičenosti ali celo dolžnosti misijonske zavesti in dejavnosti. Anonimni prerok, v strokovni eksegezi imenovan Tretji Izaija, v zadnjem poglavju Izaijeve knjige (66,18–21) posreduje eshatološko poetično vizijo univerzalnega božjega odrešenja, ki bo nekoč združilo vse narode in jezike:

»Jaz pa pridem, da zberem vse narode in jezike, in prišli bodo in videli moje veličastvo. Položil bom nanje znamenje in tiste, ki so preživeli, bom poslal k narodom: v Taršiš, Paul in Lud, ki napenjajo loke, v Tubal in Javan, oddaljena obrežja, ki še niso slišala mojega oznanila, ne videla mojega veličastva, in oznanili bodo moje veličastvo med narodi. In pripeljali bodo vse vaše brate izmed vseh narodov v dar Gospodu, na konjih, na vozech, na nosilnicah, na mezgih in na dromedarjih, na mojo sveto goro v Jeruzalem, govori Gospod, kakor prinašajo Izraelovi sinovi jedilno daritev v čisti posodi v Gospodovo hišo. In nekatere izmed njih bom vzel za duhovnike, za levite, govori Gospod.«

To besedilo je nekakšen povzetek poetizacije vloge Izraela med narodi, ki jim po božjem navdihu prinaša božje razodetje. Walter C. Kaiser utemeljeno sklepa, da je misijon že v Stari zavezi »srce in bistvo božjega načrta« (2010, 38), in konča:

»Misijon poganov ni bil neke vrste *ab extra*, neki dodatek; vedno je bil v osrčju vsega, kar je Bog želel storiti, in je poklical Izraela in vse vernike za nalogo, da to storijo. To je bil razlog, da je Bog deloval prek svojega Sina. To je bilo zaradi resnice, s to resnico je moral potrditi svojo obljubo, ki jo je dal starim očakom naroda Izraela, Abrahama, Izaka in Jakoba.« (81)

Kar je v Stari zavezi zapisano s poetičnim zanosom o poslanstvu Izraela in posameznih prerokov med narodi, Pavel po osebnem srečanju z Jezusom razume kot svojo zavezo, ki logično sledi iz Jezusovega poslanstva v svetu. V 11. poglavju Pisma Rimljanom Pavel razumevanje svojega poslanstva med Judi in pogani privede do vrha, ko nevero in upornost Judov razlaga kot razlog obrata k poganom tako paradokсно, da celo »neposlušnost« Izraela oziroma Judov razume kot sredstvo božjega usmiljenja, ki ga Bog izkazuje tako Judom kakor tudi poganom. Na začetku poglavja Pavel na vprašanje, ali je Bog zaradi neposlušnosti zavrgel svoje ljudstvo, odgovarja z odločnim »Nikakor!« in svoje stališče utemeljuje z dejstvom, da v Izraelu nikoli niso odpadli vsi, in s temeljnim teološkim argumentom, da božja milost odrešenja ni božje plačilo za človekovo pravičnost, temveč je čista milost: »Prav tako tudi v sedanjem času obstaja ostanek, odbran po milosti. Če pa je po milosti, ni več po delih, sicer milost ne bi bila več milost.« (11,5–6)

Pavel pot Judov do odrešenja razume kot skrivnost: »Del Izraela se je zakrknil, dokler ne pristopi k veri polnost poganov. In tako bo rešen ves Izrael.« (11,25) To tezo utemelji s citatom grške različice izreka obljube v Iz 49,20–21:

»S Siona bo prišel Rešitelj,
odvrnil bo brezbožnost od Jakoba.
To bo moja zaveza z njimi,
ko bom odvzel njihove grehe.«

Skrivnost božjega načrta o odrešenju vseh ljudi vključuje ne samo upravičenost, temveč tudi zapoved misijonskega poslanstva Cerkve. Pot do sprejetja resnice in odrešenja je pot poslanstva oziroma misijona. Pavel na začetku Pisma Rimljanom na široko opisuje padce poganov, Judov in kristjanov, da bi tako bolj učinkovito prišel do sklepa: posredovanje božjega odrešenja pomeni pot božje milosti prek oznanjevanja o križanem in od mrtvih vstalem Jezusu med vsemi narodi. Ko se zaradi človeških zablod zdi, da ni nobene rešitve, se začne najbolj zanesljivo upanje na rešitev iz milosti, ki jo po svojih poslancih prinaša Bog. Njegov načrt odrešenja je tako popoln in neustavljiv, da Bog s svojo močjo tudi zlo obrača v dobro.

Reference

- Aarde, Andries van.** 2007. Jesus' Mission to All of Israel Emplotted in Matthew's Story. *Neotestamentica* 41, št. 2:416–436.
- Aus, Roger D.** 1979. Paul's Travel Plans to Spain and the »Full Number of the Gentiles« of Rom. XI 25. *Novum Testamentum* 21:232–262.
- Bowers, Paul.** 1980. Paul and Religious Propaganda in the First Century. *Novum Testamentum* 22, št. 4:316–323.
- Byrne, Brendan.** 1996. *Romans*. Collegeville MI: The Liturgical Press.
- Coats, George W.** 1973. Moses in Midian. *Journal of Biblical Literature* 92, št. 1:3–10.
- Dahl, Alstrup.** 1986. Gentiles, Christians, and Israelites in the Epistle to the Ephesians. *The Harvard Theological Review* 79, št. 1–3:31–39.
- Fitzmyer, Joseph A., ur.** 1993. *Romans: A New Translation with Introduction and Commentary*. New York: Doubleday.
- Harrington, Wilfrid.** 1972. The Mission of Jesus: Preaching Good News to the Poor. *The Furrow* 23, št. 9:511–523.
- Hearne, Brian.** 1993. New Models of Mission. *The Furrow* 44, št. 2:91–98.
- Kaiser, Walter C.** 2000. *Mission in the Old Testament: Israel as a Light to the Nations*. Grand Rapids MI: Baker Books.
- Köstenberger, Andreas J.** 1998. *The Missions of Jesus and the Disciples according to the Fourth Gospel*. Grand Rapids: Eerdmans.
- Krašovec, Jože.** 2017. Kazen od naravnega zakona pravičnosti do osebnega odpuščenja. *Bogoslovni vestnik* 77, št. 1:117–129.
- . 1998. *Pravičnost v svetem pismu in evropski kulturi*. Celje: Mohorjeva družba.
- Mandel, Paul.** 1994. The Call of Abraham: A Midrash Revisited. *Prooftexts* 14, št. 3:267–284.
- Martin-Achard, Robert.** 1863. *A Light to the Nations: A Study of the Old Testament Conception of Israel's Mission to the World*. Prev. John P. Smith. London: Oliver & Boyd.
- Matera, Frank J.** 2010. *Romans*. Grand Rapids MI: Baker Academic.
- Matjaž, Maksimilijan.** 2015. Pavlova »beseda o križu« v 1 Kor 1–2 kot izziv krščanske hermenevtike in etike. *Bogoslovni vestnik* 75, št. 1:65–78.
- Mowery, Robert L.** 2006. Paul and Caristianus at Pisidian Antioch. *Biblica* 87, št. 2:223–242.
- Nigosian, S. A.** 1993. Moses as They Saw Him. *Vetus Testamentum* 43, št. 3:339–350.
- Ott, Craig, in Stephen J. Strauss.** 2010. *Encountering Theology of Mission: Biblical Foundations, Historical Developments, and Contemporary Issues*. Grand Rapids MI: Baker Academic.
- Peters, George.** 1972. *Biblical Theology of Missions*. Chicago: Moody.
- Rapoport, David C.** 1979. Moses, Charisma, and Covenant. *The Western Political Quarterly* 32, št. 2:123–143.
- Schlier, Heinrich.** 1979. *Der Römerbrief*. Freiburg: Herder.
- Sorč, Ciril.** 2006. Cerkev v svoji trinitarčni, perihoretični in evharistični razsežnosti. *Bogoslovni vestnik* 66, št. 1:151–168.
- Tyson, Joseph B.** 1987. The Gentile Mission and the Authority of Scripture in Acts. *New Testament Studies* 33:619–631.